

GENDER TROUBLE (Routledge, 1990)

Hitzaurrea, 1999

Duela hamar urte bukatu nuen *Gender Trouble* liburuaren eskuizkribua, eta Routledge etxera bidali nuen argitaratzeko. Ez nekien testuak hainbeste irakurle izanen zituenik, ez teoria feministan “eskuhartze” probokatzailerik bat izanen zenik, ez *queer* teoriaren oinarritzko testutzat hartuko zenik. Liburuaren bizitzak nire helburuak gainditu ditu, eta hein batean hala izan da, segur aski, testuak hartu duen testuinguru aldakorragatik. Idatzi nuenean, banekien neure burua nolabaiteko borrokan eta aurkakotasunean zegoela feminismoaren molde jakin batzuekin, nahiz eta banekien, baita ere, testuak feminismoaren beraren parte izan behar zuela. Bere baitako kritikaren tradizioan idazten nuen orduan, zeinak helburu baitu kritika barne den pentsamenduaren mugimenduko oinarritzko hiztegia aztertzea, modu kritikoan. Bazen eta artean ere bada arrazoi bat kritika molde hori erabiltzeko, eta ezberdindu behar da autokritikaren –horrek mugimenduaren bizitza demokratikoagoa eta integratzaileagoa segurtatzen du–, eta kritikaren artean, mugimendua erabat ahultzeko xede duena. Bistan denez, beti da posible bi horiek nahastu eta gaizki ulertzea, baina espero dut halakorik ez dela gertatuko *Gender Troublen* kasuan.

1989an asmorik behinena zen literatur teoria feministaren suposizio heterosexual nagusi bat kritikatzeko. Generoaren mugei eta jabetzari buruzko auresuposizioak egiten dituzten ikuspegi horiei kontra egin nahi nien, auresuposiziook maizenik onartzen diren maskulinitate eta feminitate kontzeptuetara mugatzen baitzuten generoaren esanahia. Uste nuen eta oraindik ere uste dut generoaren esanahia bere auresuposizioen praktikan mugatzen duen edozein teoria feministak generoari buruzko arau baztertzailerik ematen dituela feminismoaren baitan, eta horrek ondorio homofobikoak dakartza sarritan. Iruditzen zitzaidan, eta oraindik ere iruditzen zait feminismoak saiatu behar duela generoaren zenbait adierazpen ez idealizatzen, zeren eta horiek, aldi berean, hierarkia eta bazterketa molde berriak sortzen baitituzte. Bereziki, kontra egiten nien generoaren adierazpen jakin batzuk faltsuak edo eratorriak, eta beste batzuk, aldiz, egiazkoak eta originalak zirela predikatzen zuten egiaren arau haiei. Asmoa ez zen testuaren irakurleek eredutzat har zezaketen bizimolde generodun berri bat aurkeztea; aitzitik, testuaren helburua generoaren aukera eremua zabaltzea zen, horietarik zer aukera molde garatu beharko litzatekeen zehaztu gabe, ordea. Norbaitek galde lezake zertarako balio duen “aukera eremua zabaltzeak”, baina esanen nuke mundu sozialean bizitzea zer den eta “ezinezko”, irakurtezin, gertagaitz, irreal eta ez legitimoa zer den dakien inork ez duela halakorik galdetuko.

Gender Trouble liburuaren asmoa zen agerian uztea auresuposizio ohiko eta biolento batzuek zer modutan eragozten zuten bizitza generodunean zer den posible pentsatze hutsa. Halaber, testuak bilatzen zuen bertan behera uztea saiakera oro egiaren diskurtso bat garatzeko, zeinak helburu baitzuen gutxiengoaren ziren genero- eta sexu-praktikei zilegitasuna kentzea. Horrek ez du esan nahi gutxiengoaren praktika guztiek onargarriak eta goraipatuak izan behar dutenik; bai, ordea, hausnartzeko gai izan beharko genukeela praktika horiei buruzko edozein erabaki hartu aurretik. Gehien kezkatzen ninduen zera zen: praktika horiek sortzen zuten panikoak zer modutan galarazten zuen horien inguruko hausnarketa. Genero bitar horiek desegitea, esaterako, hain al da munstrokeria edo beldurgarria non definizioz ezinezkotzat jo behar baita, eta non heuristikoki baztertu behar baitugu generoa hausnartzeko edozein saiakeratik?

Auresuposizio mota horietako batzuk garaiko “feminismo frantsesa” deitzen zen horretan aurki zitezkeen, eta literatur ikastunen eta zenbait teorialari sozialen artean arrakasta handia lortu zuten.

Nahiz eta sexu-diferentziaren fundamentalismoaren muinean zetzan heterosexismoa baztertu, postestrukturalismo frantsesetik zerbait hartu nuen nire planteamenduak osatzeko. *Gender Troublen* egindako lana itzulpen kulturalako azterketa bat izan zen, funtsean. Generoaren teoria estatubatuarra eta feminismoaren egoera politiko zaila, beraz, teoria postestrukturalistaren bidetik azaldu ziren. Nahiz eta, batzuetan, postestrukturalismoa formalismo gisara aurkezten zaigun – testuinguru sozial eta helburu politikoetatik urrun, alegia–, ez da hala gertatu estatubatuarren azkenaldiko eskuratzeekin. Izan ere, nire asmoa ez zen postestrukturalismoa feminismoari “aplikatzea”, baizik eta aukera ematea teoria horiek birformulazio espresuki feminista batetik aztertzeke. Formalismo postestrukturalistaren defendatzaile batzuk ez datoz bat zenbait obratan – *Gender Troublen* kasu– postestrukturalismoak jasotzen duen joera “tematiko” aitortuarekin, eta, era berean, ezker kulturalaren eremuan, postestrukturalismoaren inguruko kritikak oso eszeptiko azaldu dira politikoki progresista den oro haren premisetatik eratorri daitekeela dioen baieztapenaren aurrean. Alta, ikuspuntu batean zein bestean, postestrukturalismoa zerbait bateratu, puru eta monolitikotzat hartzen da. Azken urteotan, ordea, teoria hori, edo teoria multzo hori, genero- eta sexualitate-ikasketetara eraman da, ikasketa postkolonial eta arraza-azterketetara. Hasierako formalismoa galdu egin du, eta bizitza berri eta lekualdatua lortu du teoria kulturalaren eremuan. Aspaldiko eztabaidagai da neure lana edo, besteak beste, Homi K. Bhabha, Gayatri Chakravorty Spivak eta Slavoj Žižek idazleen lanak kultur ikasketen edo teoria kritikoaren barruan sartu behar ote diren; baliteke, ordea, galdera horiek beraiek agerian uztea bi enpresen arteko alde bortitza lausotzen ari dela. Badira teorialariak aldarrikatzen dutenak aurreko hori guztia kultur ikasketen barruan dagoela, eta badira kultur ikasketetako ikertzaileak beren burua teoria molde guztien aurka aurkezten dutenak (alta, esanguratsua da bide horri ez jarraitzea Stuart Hall-ek, Britainia Handiko kultur ikasketen sortzaileetako batek). Baina eztabaidaren bi aldeek batzuetan ahantzi egiten dute teoriaren profila aldatu egin dela, hain zuzen, jabetze kulturalengatik. Nahitaez purua ez den eremu berri bat du teoriak, non itzulpen kulturalaren ekintzan bertan sortzen baita, itzulpen kultural gisara. Ez da historizismoak teoria lekuz aldatu duela, eta ez da teoriaren historizazio huts bat gertatu, zeinak azaltzen baititu errazen orokortu daitezkeen aldarrikapenen muga kontingenteak; aitzitik, teoria agertzen zaigu zerumuga kulturalak bat egiten duten puntuan, non itzulpenaren beharra zehatza baita eta horren arrakastarako aukera, berriz, dudazkoa.

Gender Trouble “teoria frantsesean” oinarritzen da, eta hori, aldi berean, eraikuntza amerikar bitxi bat da. Ameriketako Estatu Batuetan baino ez ditugu aurkituko hainbeste teoria ezberdin elkarri lotuta, nolabaiteko batasun bat osatuko balute bezala. Nahiz eta liburua hizkuntza askotara itzuli den eta eragin handia izan duen batez ere Alemanian, generoari eta politikari buruzko eztabaidetan, beste herrialde batzuetan baino askoz geroago agertuko da Frantzian –azkenean argitaratzen badute–. Hori aipatu nahi dut argi uzteko testuaren itxurazko frantziar kutsua urrun dagoela Frantziatik eta teoria frantsesaren bizitzatik. *Gender Trouble* saiatzen da, aldarte sinkretiko batean, hainbat intelektual frantses batera interpretatzen (Lévi-Strauss, Foucault, Lacan, Kristeva, Wittig), zeinek gutxitan bat egin baitzuten, eta zeinen irakurleek Frantzian oso gutxitan, edo sekula ez, irakurri baitzuten besteetarik inor. Hain zuzen, testuaren nahas-mahas intelektual horrek egiten du amerikar, eta aldi berean testuinguru frantsesarentzat arrotz. Efektu bera sortzen du “genero” ikasketen tradizio soziologiko eta antropologiko ingeles-amerikarrean testuak jartzen duen indarrak; tradizio hori urrundu egiten da ikerketa estrukturalistan sortu zen “sexu-diferentziaren” diskurtsotik.

AEBetan testuak eurozentrismo izateko arriskua du, baina Frantzia teoriaren “amerikanizazio” gisako mehatxu bat da, liburua argitaratzea pentsatu duten editore frantses urrien hitzetan.

Jakina, “teoria frantsesa” ez da testu honetako hizkuntza bakarra. Hainbat teoriekin izandako engaiamendu luze baten ondorioz sortu da, hala nola, teoria feministarekin, gizarteak eraikitako generoari buruzko eztabaidekin, psikoanalisi eta feminismoarekin, Gayle Rubin-ek generoari, sexualitateari eta ahaidetasunari buruz egindako lan bikainarekin, trabestismoari buruzko Esther Newton-en ikerketa aitzindariarekin, Monique Wittig-en idatzi teoriko eta fikziozko lan zoragarriekin, eta humanitateetako ikuspegi gay eta lesbikoekin. Feminista anitzek 1980ko hamarkadan ontzat hartzen zuten lesbianismoak feminismoarekin bat egiten zuela feminismo lesbikoan; alta, *Gender Trouble*k ezeztatu egin nahi zuen jardun lesbikoak teoria feminista gauzatzen duela zioen ideia, eta bi kontzeptuen artean lotura korapilatsuagoak ezarri nahi zituen. Testuan, lesbianismoak ez dakar itzulera bat emakume izatean datzan garrantzizkoena den horretara; ez du feminismoa sagaritzen ez eta emakumea ardatz duen mundua erakusten ere. Lesbianismoa ez da sinesmen politiko batzuen burutze erotikoa (sexualitatea eta sinesmena molde askoz konplexuagoan lotzen dira, eta maiz ez datoz bat). Aitzitik, testuak galdetzen du sexu-jardun ez arauemaileek nola jartzen duten zalantza generoaren egonkortasuna analisi kategorial gisara. Nola behartzen dute sexu-jardun jakin batzuek “zer da gizon bat, zer emakume bat” galdera? Uste bada generoa dagoeneko ez dela sexualitate arauemailearen bidez indartzen, ba al da *queer* testuingurueta mugatzen den genero krisi bat?

Sexu-jardunak generoa ezegonkortzeko boterea duelako ideia Gayle Rubin-en *The Traffic in Women* liburuaren irakurketatik sortu zen, eta sexualitate arauemaileak genero arauemailea indartzen duela baieztatzeko baliatu nahi izan nuen. Labur esanda, marko teoriko horren arabera, emakume gara egitura heterosexual nagusiaren barruan emakume gisara funtzionatzen dugun heinean, eta egitura hori zalantza jartzeak ekar dezake generoan betetzen dugun lekuaren zentzua nolabait galtzea. Uste dut hori dela testu honetako “generoaren auziaren” lehenengo formulazioa. Saiatu nintzen ulertzen “gay bihurtzean” batzuek sufritzen duten izuaren eta antsietatearen parte bat, hala nola, generoan beren lekua galtzeari beldurra edo beldurra ez jakiteari nor izanen diren genero ustez “bereko” norbaitekin oheratzen badira. Horrek nolabaiteko krisia sortzen du ontologian, bai sexualitate bai hizkuntza mailan. Auzi hori larriagotu egin da generoa pentsatzeko molde berri anitzak kontuan hartu ditugun heinean, hain zuzen, transgenero eta transexualitatearen, gurasotasun gay eta lesbikoen eta identitate lesbiko maskulino eta femenino berrien argitan sortu direnak. Noiz eta zergatik egiten du, esaterako, seme-alabak dituen zenbait lesbiana maskulinok “aitarena” eta beste zenbaitek “amarena”?

Eta zer gertatu da Kate Bornstein-ek proposaturiko kontzeptuarekin? Horren arabera, transexual bat ezin da “emakume” edo “gizon” izenekin definitu, baizik eta hari buruz mintzatzeko aditz aktiboak erabili behar dira, zeinek aditzera ematen baitute identitate berria “den” etengabeko transformazioa, edo hain zuzen, generoaren identitatearen izatea zalantza jartzen duen “bitartekotasun” izaera. Lesbiana batzuek aldarrikatzen dute maskulino izateak ez duela zerikusirik “gizona izatearekin”; beste batzuek, ordea, defendatzen dute beren izaera maskulinoa gizon estatus desiratura heltzeko bidea baino ez dela edo ez zela izan. Paradoxa horiek ugaritu egin dira azken urteotan, eta agerian uzten dute liburuak aurreikusi ez zuen generoari buruzko eztabaida molde bat.

Baina orduan zein da nabarmendu nahi nuen generoaren eta sexualitatearen arteko lotura? Bistan denez, nire asmoa ez da aldarrikatzea sexu-jardun moldeek genero jakin batzuk sortzen dituztela, baizik eta esatea heterosexualitate arauemaileetako egoeratan generoa zaintzea maiz erabiltzen dela

heterosexualitatea indartzeko modu gisara. Catharine MacKinnon-ek auzi horri buruzko planteamendu bat eskaintzen du, nirearekin antza baduena, baina, era berean, zenbait gauza erabakigarri eta garrantzitsutan ez gatoz bat. Honela dio:

Pertsona baten ezaugarria balitz bezala geldi badago, ezberdintasun sexualak genero itxura hartzen du; jendarteko harreman gisara mugimenduan, aldiz, sexualitate itxura hartzen du. Generoa sortzen da gizonen eta emakumeen arteko aldearen sexualizazio molde zurrun gisara.

Ikuspegi horren arabera, hierarkia sexualak generoa sortzen eta indartzen du. Baina izaera arauemaile heterosexualak ez du generoa sortzen eta indartzen; kontrara, generoaren hierarkia ezkututzen da harreman heterosexualen atzean. Generoaren hierarkiak generoa sortzen eta indartzen badu, eta generoaren kontzeptu eragile bat auresuposatzen badu, orduan generoak dakar generoa, eta formulazioa tautologian bukatzen da. Baliteke generoaren hierarkiak bere burua erreproduzitzeko dituen mekanismoak zehaztu nahian aritzea MacKinnon, eta ez besterik, baina ez da hori esaten duena.

“Generoaren hierarkia” aski al da generoa sortzen duten baldintzak azaltzeko? Noraino eragiten dio generoaren hierarkiak heterosexualitate gutxi gorabehera derrigorrezko bati, eta zer maiztasunekin egiten da generoaren arauen zaintza, hain zuzen, hegemonia heterosexuala sendotzeko?

Katherine Franke-k, arlo juridikoko teorialari garaikideak, modu berritzailean erabiltzen du bai ikuspegi feminista bai *queer* ikuspegia; azaltzen duenez, generoa ekoizteko generoaren hierarkiaren nagusitasuna ontzat ematean, MacKinnonek sexualitateari buruz pentsatzeko ustezko eredu heterosexuala ere onartzen du. Frankek MacKinnonena ez bezalako eredu bat proposatzen du generoaren bereizketa azaltzeko, modu eraginkorrean aldarrikatzen duena sexu-jazarpena dela generoa sortzen duen alegoria paradigmaticoa. Bereizketa oro ezin da jazarpenetzat jo; jazarpenekintza izanen da, esaterako, pertsona bat genero jakin batera “bihurtzen” denean. Baina badira generoa sendotzeko beste modu batzuk ere. Beraz, Frankerentzat, garrantzitsua da behin-behineko bereizketa egitea generoaren eta sexu-bereizketaren artean. Gayek, kasu, lanpostu kontuetan bereizketa negatiboa jasan dezakete, genero-arau onartuekin “itxuraz” bat egiten ez dutelako. Halaber, baliteke gayen kontrako sexu-jazarpenak balio ez izatea generoaren hierarkia babesteko, baizik eta generoaren izaera arauemailea sustatzeko.

MacKinnonek sexu-jazarpenari buruzko kritika indartsua egiten badu ere, bestelako arautze bat ezartzen du: generoa izateak esan nahi du aurretik mendekotasunezko harreman heterosexual bat ezarri dela. Maila analitiko batean ekuazio bat egiten du, zeinak arrazoiketa homofobiko molde nagusi batzuen kutsua duela baitirudi. Horrelako ikuspegi batek generoaren sexu-ordenamendua sustatu eta baimendu egiten du, gizon diren gizonak heterosexualak eta emakume diren emakumeak heterosexualak izanen direla baieztatzean. Bada bestelako ikuspegi multzo bat, dio Frankek, hain zuzen genero ordenamendu molde horri kritika egiten diona. Generoaren eta sexualitatearen arteko harremanari buruzko ikuspegi sexista eta feministaren artean bada alderik, beraz: sexistak dio emakume batek bere emetasuna azaltzen duela soilik koito heterosexualaren ekintzan, non bere mendekotasuna bere plazer bihurtzen baita (esentzia bat dario, eta emakumearen mendekotasun sexualizatuan sendotzen da); ikuspuntu feministak, aldiz, aldarrikatzen du generoa eraitsi behar dela, deuseztatu, edo anbiguo bihurtu, zeren eta beti izan baita emakumearen mendekotasun ikur. Azken ikuspuntu horrek lehenengoaren deskribapen ortodoxoaren boterea onartzen du, eta

deskribapen sexistak dagoeneko ideologia boteretsu baten gisara funtzionatzen duela aitortzen du, nahiz eta uko egiten dion.

Gai honekin tematu nahi dut zenbait *queer* teoriarik generoaren eta sexualitatearen artean bereizketa analitiko bat marraztu duelako, bien arteko kausazko edo egiturazko lotura baztertu duelako. Horrek zentzu handia du, nondik begiratzen zaion: bereizketa horrekin esan nahi bada izaera arauemaile heterosexualak ez lukeela generoa ordenatu behar, eta ordenamendu horri aurka egin beharko litzaiokeela, erabat ados nago ikuspegi horrekin. Alta, baldin eta horrekin adierazi nahi bada (deskriptiboki esateko) ez dagoela generoaren arautze sexualik, uste dut indar handienaz homofobiaren aurka egiten dutenek ez dutela aintzat hartzen homofobiak funtzionatzeko duen moduaren dimentsio garrantzitsu bat, nahiz eta ez bakarra. Hala ere, aitor dut generoaren subertsioan aritzeak ez duela sexualitateari eta sexu-jardunari buruzko deus ekarri behar. Generoak anbigua izaten segi dezake sexualitate arauemailea aldatu edo birbideratu beharrik gabe ere. Batzuetan, genero-anbiguotasuna erabiltzen da, hain zuzen, sexu-jardun ez arauemailea zigortu edo desbideratzeko, eta horrela sexualitate arauemaileak bere horretan segi dezan lortzeko. Beraz, ezin da loturarik ezarri, esaterako, transexual edo transgeneroaren eta sexu-jardunaren artean, eta joera heterosexual, bisexual eta homosexual bereizketa ezin da aurreikusteko moduan zehaztu genero aldatze edo nahaste baten itxurazko joan-etorrietatik abiatuta.

Azken urteotan lan handia eskaini diot *Gender Troublen* azaltzen den performatibitatearen teoria argitzeari eta berraztertzeari. Zaila da preseski zehazten zer den performatibitatea, ez “performatibitateak” adieraz dezakeenari buruzko iritzia denborarekin aldatu delako bakarrik (gehienetan kritika bikainei erantzuteko), baizik eta beste askok kontzeptua bere egin eta beren modura eman dutelako. Hastapenetan, generoaren performatibitatea ulertzeko gakoa Jacques Derridak Kafkaren *Before the Law* lanari egin zion irakurketak eman zidan. Horretan, legeari itxaroten diona legearen atearen aurrean esertzen da, eta nolabaiteko indarra lotzen dio zain daukan lege horri. Esanahiaren agerpen fidagarri bati aurrea hartzea da modua autoritate hori esleitu eta ezartzeko: aurrea hartzeak erakartzen du horren objektua. Ez dakit ez ote dugun itxaropen berarekin jokatzeko generoari dagokionean, hots, agerian gera daitekeen barne esentzia batekin aritzea, funtsean, aurreikusitako fenomeno bera sortzen duen itxaropenarekin. Hortaz, lehenengo kasuan, generoaren performatibitatea metalepsi horren inguruan datza, non generoa duen esentzia baten aurreikuspenak sortzen baitu kanpokotzat jotzen duen zerbait. Bigarren kasuan, performatibitatea ez da ekintza bakartua, baizik eta errepikapena eta erritua, eta efektuak lortzen ditu gorputz baten testuinguruan gertatzen den naturalizazioaren bidez, hein batean, kulturak babesten duen aldi baterako iraunaldizat hartzen dena.

Galdera garrantzitsu anitz egin zaizkio doktrina horri, eta bereziki bat da hemen aipatzekoa. Generoa performatiboa delako ikuspegiak agerian utzi nahi zuen generoaren barne esentziazat dugun hori ekintza multzo jarraitu batek eraikitzen duela, eta ekintzok aldarrikatzen dira generoan oinarrituriko gorputzaren estilizazioaren bidez. Horrela, bada, argi uzten da norbanakoaren “barne” ezaugarritzat dugun hori gorputz-ekintza jakin batzuen bidez aurreikusten eta sortzen dugun zerbait dela, natural bihurturiko keinuen haluzinaziozko efektu bat, azken batean. Horrek esan nahi al du psikeari buruz “barnetzat” hartzen den guztia, ondorioz, kanporatu egiten dela, eta barnetasun hori metafora faltsua dela? Nahiz eta, bistan denez, *Gender Troublek* generoaren malenkoniari buruzko lehenengo eztabaidan barne psike baten metafora baliatu, enfasi hori ez zitzaion aplikatu performatibitatearen beraren pentsamenduari. Bai *The Psychic Life of Power* bai gai psikoanalitikoari buruz kaleratu ditudan azken artikuluak saiatu dira auzi hori onartzen; jarrera hori

liburuaren lehenengo eta azkeneko kapituluen arteko haustura gatazkatsu gisara ulertu dute anitzek. Uko eginen nioke psikearen barne mundu guztia ekintza multzo estilizatu baten ondorio baino ez dela dioen ideari, baina, hala ere, oraindik ere uste dut psike munduaren “barnekotasuna” auresuposatzea akats teoriko garrantzitsua dela. Munduaren ezaugarri jakin batzuk, ezagutzen eta galtzen dugun jendea barne, norbanakoaren “barne” ezaugarri bihurtzen dira, baina barneratze horren bidez eraldatu egiten dira, eta hain zuzen, barne mundu hori (hala izendatzen baitute kleiniarrek) psikeak gauzatzen dituen barneratze horien ondorio gisara eraikitzen da. Horrek iradokitzen du performatibitatearen teoria psikiko bat, zeinak azterketa sakonagoa eskatzen baitu.

Nahiz eta testu honek ez dion erantzuten gorputzaren materialtasuna guztiz eraikia dagoenez galderari, hori izan dute ardatz ondoren egin ditudan lan anitzek, eta, beraz, espero dut argigarri gertatuko zaiela irakurleei. Ikastun zenbaitek performatibitatearen teoria arraza kontuetara bihurtu ote daitekeen auzia aztertu dute. Aipatu nahiko nuke generoari buruzko diskurtsoaren atzean, esplizituki aztertu beharreko moduan, etengabeen ezkututzen direla arrazazko auresuposizioak, eta arraza eta generoa ez liratekeela analogia sinpletzat hartu behar. Beraz, galdera moldatzea proposatuko nuke, hots, ez performatibitatearen teoria arraza kontuetara bihurtu ote daitekeen, baizik eta zer gertatzen zaion teoriari arrazarekin nahasten saiatzen denean. Eztabaida horietako anitzek ardatza jarri dute “eraikuntzak” duen estatusean, arraza eta generoa modu berean eraiki ote diren. Uste dut eraikuntzaren azalpenetarik bat berak ere ez duela balioko, eta kategoria horiek beti jokatzeko dutela elkarren oinarri izatera, modurik boteretsuenean antolatzeke beti jotzen duela batak bestearengana. Hortaz, arraza-generoaren arauen sexualizazioari hainbat betaurrekorekin begiratu ahal zaio aldi berean, eta azterketa horrek generoaren mugak argi bereizteko aukera emanen digu, analisi-kategoria baztertzaila baten gisara.

Liburu hau osatzen duten zenbait tradizio eta eztabaida akademiko zerrendatu ditudan arren, ez da nire asmoa orrialde gutxi hauetan apologia oso bat egitea. Testua idazteko baldintzei buruzko alde bat ez da beti ongi ulertu: ez nuen akademiatik bakarrik idatzi, baizik eta parte hartu dudana giza mugimendu bateratuetatik ere bai, eta testuinguru jakin batean, hots, Estatu Batuetako ekialdeko kostaldeko komunitate gay eta lesbikoaren baitan, non liburu hau idatzi aurreko hamalau urteetan bizi izan bainintzen. Nahiz eta testuan subjektua testuingurutik kanpo azaltzen zaigun, bada hor pertsona bat; bilera, taberna eta ibilaldi anitzetan izan nintzen, eta askotariko generoak ikusi nituen, horietako batzuen bidegurutzean nengoela ulertu nuen, eta sexualitatearekin topo egin nuen bere hamaika kultura-ertzetan. Onartze eta askatze sexualaren aldeko mugimendu garrantzitsu baten erdian beren bidea zehazten saiatzen ari ziren pertsona asko ezagutu nituen, eta mugimendu horren parte izateak dakarren bozkarioa eta frustrazioa sentitu nituen, bai mugimenduaren alde itxaropentsuan bai barne desadostasunetan. Akademian nengoen garaian, pareta horietatik kanpoko bizitza ere bizi nuen, eta *Gender Trouble* liburu akademikoa den arren, niretzat, behintzat, trantsizio gisara hasi zen, Rehoboth Beach-en eserita nengoela, nire bizitzako alde anitzak lotu ahalko ote nituzkeen hausnarrean. Modu autobiografikoan idazteak, uste dut, ez du ni neu naizen subjektu hori testuingurutik kanpo uzten, baina agian, irakurleari nolabaiteko kontsolamendua emanen dio hitzen atzean norbait dagoela nabaritzeak (bazterrean utziko dut, momentuz, norbait hori hizkuntzan ematen delako auzia).

Atsegin handien eman didan gauzetako bat izan da jakitea gaur egun ere liburu akademikatik kanpo irakurtzen dela. Queer Nation-ek testua bere egin zuen bezala, Act Up taktiken oihartzuna izan zuten *queer* auto-adierazpenaren antzerki izaerari buruzko hausnarketa batzuek; halaber, AEBetako Elkarte Psikoanalitikoaren eta Elkarte Psikologikoaren kideek indarrean zuten homosexualitateari

buruzko doxa berriz aztertzeraz bultzatu zituen testuak. Generoaren performatibitatearen auzia hainbat modutan bere egin eta egokitu zuten ikus-arteek, Whitney-eko erakusketek eta Los Angelesko Otis School for the Arts-ek, besteak beste. Liburuan azaltzen diren “emakumearen” auziari eta sexualitatearen eta generoaren arteko harremanari buruzko formulazioetako batzuek ere beren bidea egin zuten bai jurisprudentzia feministan bai eremu juridiko ez-diskriminatzailearen lan akademikoan, Vicki Schultz, Katherine Franke eta Mary Jo Frug-en obran.

Nik ere berriz hausnartu behar izan ditut *Gender Troublen* azaldu nituen zenbait jarrera, nire konpromiso politikoaren ondorioz. Liburuan, “unibertsaltasunaren” aldarrikapena eskusibotasun negatibo eta baztertzaileraz gisara ulertzeraz jo izan nuen. Alta, konturatu naiz terminoak erabilera estrategikoz garrantzitsua duela, hain zuzen, kategoria ez-funtsezko eta zabal gisara; horretaz ekintzaileraz talde zoragarri batekin lan egin nuenean ohartu nintzen, hasieran zuzendaritzazko kide nintzela eta gero Gay eta Lesbianen Eskubide Zibilen Batzordeko buruzagi (1994-1997), zeinak eskubide zibilen inguruzko askotariko kontutan gutxiengo sexualak ordezkatzeko baititu. Orduan ulertu nuen nola unibertsaltasunaren baieztapena proleptikoa eta performatiboa izan daitekeen, oraindik existitzen ez den errealtate bati deitzen dio, eta alde batera uzten du artean elkartzeko ez diren zeruetz kulturalen aldireratasuneraz aukera. Horrela, bada, unibertsaltasunaren beste ikuspuntu batera heldu nintzen, zeinak etorkizunari zuzentzen zaion itzulpen kulturaleraz zeregin gisara definitzen baitu unibertsaltasun kontzeptua. Orain dela gutxiago, teoria politikoarekin eta, beste behin ere, unibertsaltasunaren kontzeptuarekin lotu nahi izan dut nire lana, Ernesto Laclau eta Slavoj Žižekekin elkarlanean idazten ari naizen liburu batean, hegemoniaren teoriari eta horrek ezker ekintzaileraz teorikoan dituen ondorioei buruzkoa (Verso argitaletxeaz kaleratuz du, 2000. urtean).

Nire pentsamenduaren beste dimentsio praktikoz bat psikoanaliarekin harremanean azalerratu da, psikoanaliare sektore akademikoan zein klinikoan ulertuta. Gaur egun, terapeuta psikoanaliareko progresista talde batekin nabil lanean, aldirkari berri batean, *Studies in Gender and Sexuality*, zeinak lan kliniko eta akademiko sexualitatearen, generoaren eta kulturaren inguruzko auziei buruzko eztabaia oparo batera eramane nahi baitu.

Gender Troublen kritikariek nahiz lagunek testuaren estiloaren zailtasuna azpimarratu dute. Ezbairik gabe, bitxia da (eta batzuentzaz amorragarria) erraz kontsumi ezin daitekeen liburu bat estandar akademikoaren arabera “arrakastatsua” izatea. Horrek sortzen duen ustekabea, agian, irakurleaz gutxiestetik dator, erronka diren testu konplexuak irakurtzeko irakurlearen gaitasuna eta desira gutxiestetik, betiere konplexutasuna doakoa ez denean, desafiok balio duenean segurutzat jotzen diren egiak zalantzan jartzeko, eta egiaz horiek, hain zuzen, segurutzat jotzea zapaltzaileraz denean.

Iruditzen zait estiloaz lur labainkorra dela, eta ez dela inondik inora guk eta ez beste inork kontzienteki aurreikusten ditugun helburuen arabera aukeratzeko eta kontrolatzeko dugun zerbait. Fredric Jamesonek argi eta garbi azaldu zuen hori Sartreari buruzko lehen liburuan. Noski, estiloak landu daitezke, baina erabiltzen ditugun estiloak ez dira erabat norberaren aukerazkoak. Gainera, gramatika eta estiloa ez dira politikoki neutralak. Diskurtso ulergarria gidatzen duten arauak ikastea hizkuntza normalizatua buruan sartzera da, eta horrekin ez konformatzeko ordaindu beharreko prezioa ulergarritasunaren galera bera da. Hala gogorarazi zidan Adornoren tradizioari segitzen dion Drucilla Cornellek: sen onak ez du erradikaletik deus. Errotikazko ikuspuntuak adierazteko biderik onena onartutazko gramatika dela pentsatzea akatsa litzateke, gramatikazko pentsamenduari, alegia,

pentsagarriari berari inposatzen dizkion mugei erreparatzen badiegu. Hala ere, batzuei benetan gogaikarri zaizkie gramatika desitxuratzeko duten edo zentzu proposizionalaren subjektua-aditza araua inplizituki zalantzan jartzen duten formulazioak. Irakurleei neke handiagoa ematen diete, eta batzuetan, formulaziook eskatzen dietenagatik irakurleak mintu egiten dira. Bidezkoa al da mintutako horiek “hizkera tolesgabea” eskatzea, edo kontsumitzaile gisa duten bizitza intelektualaren aurreikuspenetatik sortzen da kexa hori? Hizkuntza-zailtasun esperientzia horietatik lortzen ahal da, agian, balioen bat? Monique Wittigek argudiatu bezala, generoa bera gramatika arauen bidez naturalizatzen bada, generoa sortzen den gramatika ukatzeak ekarriko du, hein batean, generoaren bestelakotzea, maila epistemiko funtsezkoenean.

Argitasunaren aldeko aldarriak ahanzi egiten ditu ikuspuntu ustez “argia” sustatzen duten amarruak. Avital Ronellek gogora dakar Nixonek nazioaren begietara begiratu eta zera esan zuen unea: “zerbait argi eta garbi esanen dizuet”, ondoren gezurra esateari ekiteko. Zer ezkututzen da “argitasun” zeinuaren atzean, eta zein izanen da errezelo kritiko jakin batzuk ez azalerazteko ordaindu beharreko prezioa, argitasunaren etorrera iragartzen denean? Nork asmatzen ditu “argitasun” protokoloak eta noren interesei egiten diete mesede? Zer uzten dugu kanpoan komunikazio ororen nahitaezko irizpidetzat gardentasunezko estandar elizkoiak temati hartzen direnean? Zer ezkututzen du “gardentasunak”?

Hazten ari nintzen garaian bertan zerbait ulertu nuen generoaren arauen indarkeriari buruz: anatomikoki gorputz anomaloa zuelako, osaba bat espetxeratu zuten, familia eta lagunengandik apartatu eta Kansaseko larreetan zegoen “institutu” batera bizitza osorako kondenatu zuten; lehengusu gayak etxetik alde egitera behartu zituzten, beren benetako nahiz irudikatutako sexualitatea zela-eta; neure aitortza publikoak hautsak harrotu zituen, 16 urte nituela, eta ondoren, helduaroan, halakoa izan zen panorama, galdutako lan, amorante eta etxe guztiekin. Horrek gogor kolpatu eta kondenatu ninduen, baina, zorionez, ez ninduen geldiarazi plazeraren bilatzean eta nire bizitza sexualaren aitortza legeztatzeako aldarrikapenean. Zaila izan zen indarkeria hori identifikatzea, hain zuzen, generoa segurutzat jotzen eta, aldi berean, bortizki zaintzen zelako. Auresuposatzen zen generoa ezein giza ekintzak aldatu ezin zuen sexuaren adierazpen naturala edo ezaugarri kulturala zela. Bizitza baztertuaren indarkeriari buruzko zerbait ere ulertu nuen, “bizitza” izendatzen ere ez den horrena, zeinak, espetxeratzen bada, bizitzaren gabetzea edo heriotza-epai etengabea baitakar. Uste dut liburuan generoa “desnaturalizatzeko” ahalegin tematia desira indartsu batetik sortzen dela, bai sexuaren morfologia idealek inplikatzeko duten indarkeria arauemailea ezeztatzeako desiratik, bai sexualitateari buruzko ohiko diskurtso akademikoetan oinarritzen diren heterosexualitate natural edo ustezkoaren inguruko suposizio zapaltzaileak ezabatzeako desiratik. Desnaturalizazio horri buruz idazteko arrazoia ez zen bakarrik izan hizkuntzarekin jolasteko nahia edo teatrotako pailazokeriak “benetako” politikari lehenesteko nahia, zenbait kritikarik hala adierazi badute ere (antzerkia eta politika beti bereizirik baleude bezala). Bizitzeko desiratik sortu zen, bizitza posible egiteko eta “posiblea” bere horretan hausnartzeko desiratik. Nolakoa zatekeen mundua nire osabarentzat, senideak, lagunak edo bestelako harreman motarik ondoan izan balu? Nola berrazaldu behar ditugu pertsonengan eragina duten muga morfologiko egokiak, arautik aldentzen diren horiek bizi arteko heriotzara kondenatu ez ditzaten?

Zenbait irakurlek galdetu dute ba ote dagoen arrazoirik *Gender Trouble* generoaren aukerak zabaltzea nahi izateko. Zera galdetzen dute: zer helbururekin sortzen dira generoaren konfigurazio berri horiek, eta nola ezberdintzen ahal ditugu? Galdera horrek, gehienetan, alde aurreko premisa bat du, hots, testuak ez duela aurkezten pentsamendu feministaren dimentsio preskriptiborik edo

arauemailerik. Bistan denez, elkargune kritiko horretan, “arauemailek” bi adiera ditu, behintzat, maiz erabiltzen dudan hitza baita, generoaren ideal jakin batzuek darabilten indarkeria mundutarra deskribatzeko asmoz, batez ere. “Arauemaile” erabili ohi dut “generoa gobernatzen duten arauetako dagokiona” zentzuan. Baina “arauemaile” kontzeptua justifikazio etikoari ere badagokio, nola ezarri den eta zer ondorio zehatz dituen. *Gender Trouble*lek galdera kritiko hau egiten zuen: nola ekiten diogu generoa bizitzeko moduari buruzko epaiak emateari, hemen azaldu ditugun deskribapen teorikoetan oinarrituta? Ez da posible generoaren molde “arauemaileei” uko egitea aldi berean mundu generoduna izan beharko zukeenari buruzko ikuspegi arauemaile jakin bat eman gabe. Alta, adierazi nahi dut testu honetako ikuspegi arauemaile positiboak ez duela hartzen eta ezin duela hartu forma preskriptiborik, hala nola: “irauli dezagun generoa esaten dudan gisan, eta bizitza ona izanen da.”

Halako baieztapenak egiten dituztenek edo generoaren adierazpen subertsiboaren ala ez subertsiboren artean erabakitzeak prest daudenek deskribapen batean oinarritzen dituzte beren epaiak. Generoa modu honetan edo beste horretan agertzen da, diote, eta orduan, epai arauemaile bat egiten dute itxura horiei buruz eta dirudien hori oinarritzat hartuta. Baina, zerk baldintzatzen du generoaren beraren itxuren eremua? Tentagarria izan liteke honako bereizketa hau egitea: generoaren azalpen *deskriptibo* batek generoa ulergarri zerk egiten duen azaltzen du, besteak beste, bideragarritasun-baldintzen inguruko azterketa bat egiten du; azalpen *arauemaile* bat, ordea, generoaren zer adierazpen diren onargarriak eta zeintzuk ez galderei erantzuten saiatzen da, eta horretarako, adierazpen horiek aipatu moduan ezberdintzeko arrazoi sendoak ematen ditu. Alta, “zer ezaugarritzen da *genero* hitzarekin?” galderak berak botere eragiketa nagusiki arauemailea baiesten du, hots, “zer gertatuko da” esaldiaren eragiketa iheskor bat “zer gertatzen da” izenburupean. Horrela, bada, generoaren alorraren deskribapena bera ez da inolaz ere eragiketa arauemailearen galdera baino lehenagokoa, eta ezin da eragiketa horretatik bereizi.

Ez dut asmorik epaiak emateko subertsiboa ez-subertsibotik bereizten duenari buruz. Epai horiek testuingurutik kanpo eman ezin direla pentsatzeaz gain, epaiok luzaroan irauteko moduan ezin egin daitezkeela uste dut (“testuinguruak” berez dira denbora-aldaketak dituzten eta funtsezko batasun eza agerian uzten duten unitate postulatuak). Metaforek, denborarekin kontzeptu gisara sendotzean, metaforikotasuna galtzen duten bezala, errepikatzearen errepikatzeaz ekintza subertsiboek klaxe ahul bihurtzeko arriskua dute, eta are gehiago merkantzia-kultura batean errepikatzen badira, non “subertsiboak” merkatu balioa baitakar. Subertsiboaren irizpidea izendatzeko ahalegin orok porrot egingen du, eta hala behar du izan. Beraz, zer dago jokoan termino hori erabiltzean?

Oraindik ere gehien kezkatzen nauen auzia mota honetako galderak dira: zerk osatuko du bizitza ulergarri bat eta zerk ez, eta nola erabakitzen dute aurretiaz genero arauemaileari eta sexualitateari buruzko auresuposizioek zer izendatuko dugun “gizatiar” eta “bizigarri”? Bestela esanda, nola funtzionatzen dute genero arauemailearen auresuposizioek gizatiarrari buruz dugun deskribapenaren eremua bera mugatzeko? Zer bidek erakutsiko digu botere zedarriztaile hori, eta zer bidek ahalbidetuko digu hori eraldatzea?

Generoaren dimentsio eraikia eta performatiboa azaltzeko *Gender Trouble*lek darabilen trabestismoaren inguruko eztabaida ez da, egia esan, subertsio *eredu* bat. Hanka sartzea litzateke ekintza subertsiboaren paradigmatzat edo, baita ere, ekintza politikoaren eredutzat hartzea. Auzia aski bestelakoa da. Norberak uste badu gizon bat ikusi duela emakume gisara jantzita, edo emakume bat gizon gisara, pertzepzio horietako bakoitzaren lehenengo terminoa hartzen ari da

norbera generoaren “errealitatez”: konparazioaren bidez sartzen den generoak “errealitatea” du faltan, eta irudipenezko figura da. Pertzepzio horietan, non itxurazko errealitate bat irrealtasun batekin lotzen baita, uste dugu badakigula zein den errealitatea, eta generoaren bigarren itxura hori artifizio huts, jolas, faltsukeria eta ilusiotzat jotzen dugu. Baina, zein da pertzepzioa modu horretan oinarritzen duen “generoaren errealitatearen” zentzua? Agian uste dugu badakigula zein den pertsonaren anatomia (batzuetan ez, eta segur aski ez genion erreparatuko deskribapen anatomikoaren mailan dagoen aldaerari). Apika, pertsona horrek daramatzen arropetatik ondorioztatzen dugu jakintza hori, edo arropak erabiltzeko modutik. Hori jakintza naturalizatua da, nahiz eta zenbait inferentzia kulturaletan oinarritzen diren, inferentzia horietako batzuk arras okerrak izanagatik ere. Egiaz, adibidea trabestismotik transexualitatera eramaten badugu, ezin izanen dugu anatomia egonkorraren inguruko epaia ondorioztatu gorputza estaltzen eta osatzen duten arropetatik abiatuta. Gorputz hori ebakuntza aurrekoa, bitartekoa edo ondokoa izan daiteke; gorputza “ikusteak” ere ezin diezaioke, agian, galderari erantzun, zeren eta *zein kategoriaren bitartez ikusten dugu?* Gure ohiko pertzepzio kultural serioek huts egiten duten unean, ikusten dugun gorputza ziurtasunez interpretatu ezin dugun unean, orduan da, hain zuzen, aipatu gorputza gizonarena edo emakumearena ote den segur esan ezin daitekeen unea. Kategorien arteko zalantzak berak osatzen du aipatu gorputzaren esperientzia.

Kategoria horiek kolokan jartzen direnean, generoaren errealitatea ere krisian sartzen da: errealia eta irrealia bereizten zituen muga dagoeneko ez dago argi. Eta orduan dugu aukera jabetzeko “errealizat” hartzen dugun hori, generoaren ezagutza naturalizatu gisara ikusten dugun hori, errealitate aldatkorra eta berriz hausnartzekoa baino ez dela. *Subertsiboa* edo beste edonola deitzen ahal dugu. Nahiz eta ideia horrek, bere horretan, ez dakarren iraultza politiko bat, ez da posible iraultza politikorik posibleari eta errealari buruz dugun ikusmoldea goitik behera aldatu gabe. Batzuetan, gainera, aldaketa hori jardun jakin batzuen ondorio da; jardunok beren teorizazio esplizituaren aurretik daude, eta gure funtsezko kategoriak berriz hausnartzera bultzatzen gaituzte: zer da generoa, nola sortzen eta birsortzen da, zer aukera ditu? Horrela, bada, generoaren “errealitatearen” eremu egonkor eta objektu bihurtua bestelakoa izan zitekeen eremutzat hartzen da; zehazki, ez hain bortitza izan zitekeen eremutzat.

Liburu honen xedea ez da trabestismoa egiazko eta ereduazko genero baten adierazpentzat aurkeztu eta laudatzea (hala ere, garrantzitsua da noizbehinka agertzen zaigun trabestismoaren gutxiespenari uko egitea), baizik eta argi uztea generoaren ezagutza naturalizatua errealitatearen lehentasunezko zedarritze bortitz gisara gauzatzen dela. Genero arauak (dimorfismo ideala, gorputzen osagarritasun heterosexuala, maskulinitate eta feminitate egoki eta desegokiaren arau eta idealak, zeinetatik asko baitira araztasunaren arraza-kodeen eta mestizajearen aurkako tabuen ondorio) zehazten duten heinean zer izanen den ulergarriki gizatiarra eta zer ez, zer sartuko den “errealitatearen” zakuan eta zer ez, ezarriko dute eremu ontologikoa, non gorputzei bidezko adierazpenak eman ahalko baitzaizkie. *Gender Troublen* zeregin arauemaile positiborik bada, hau da: nabarmentzea bidezkotasun hori zabaldu egin behar dela faltsutzat, irrealizat eta ezin ulertuzkotzat jo izan diren gorputzetaraino. Trabestismoa adibide bat baino ez da, adierazteko “errealitatea” ez dela orokorrean pentsatu ohi dugun bezain finkoa. Adibide horrekin, generoaren “errealitatearen” hauskortasuna bistan utzi nahi da, genero arauak darabilten indarkeriari aurre egiteko.

Testu honetan, beste batzuetan egin bezala, saiatu naiz ulertzen zer izan daitekeen ekintza politikoa, zeren eta ezin baita bereizi ekintza hori ondorio den boterearen dinamiketatik. Performatibitatearen errepikatze ahalmena ekintza-gaitasunaren teoria bat da, bere posibilitatearen beraren baldintza

gisara boterea ukatu ezin duen teoria. Liburuak ez du performatibitatea bere dimentsio sozial, psikiko, korporal eta tenporalen arabera aski azaltzen. Nolabait, hutsune hori betetzeko nahia hurrengo argitalpen anitzen ardatz izan da, egin dizkidaten hamaika kritika bikainei erantzunez.

Beste hainbat kezka sortu dira liburu honen inguruan azken hamarkadan, eta beste argitalpen batzuekin saiatu naiz horiei erantzuten. Gorputzaren materialtasunak betetzen duen lekuari buruzko ikuspuntua *Bodies that Matter* libururako hausnartu eta berrikusi nuen. Azterketa feministek “emakumeen” kategoria beharrezkoa ote duten galderaren inguruko usteak zuzendu eta garatu ditut “Contingent Foundations” testuan, zeina Joan W. Scottekin batera editatu nuen *Feminists Theorize the Political* (Routledge, 1993) liburuan eta hainbat autorek sinaturiko *Feminist Contentions* (Routledge, 1995) izenekoan kaleratu baitzen.

Ez dut uste postestrukturalismoak idazketa autobiografikoaren heriotza adierazten duenik, baina agerian uzten du, hori bai, “nia” hizkuntzaren bidez adierazteko zailtasuna; izan ere, zuk irakurtzen duzun “ni” hori hizkuntzan pertsonen baliabideak arautzen dituen gramatikaren ondorio da. Ez nago eraikitzen nauen hizkuntzatik kanpo, baina “ni” hori posible egiten duen hizkuntzak ere ez nau baldintzatzen. Hori da auto-adierazpenaren harremana, horrela ulertzen dut nik. Esan nahi duena da ez naizela zure aurrean sekula agertuko elkarrekin egotea ahalbidetzen duen gramatikatik bereizirik. Gramatika hori zeharrargitzat hartzen badut, orduan ezinen dut nabarmendu preseski ulergarritasuna egonkortzen eta ezegonkortzen duen hizkuntzaren esfera hori, eta hala balitz, nire proiektua, hemen irakurlearentzat azaldu dudana zapuztuko nuke. Ez dut zaila izan nahi, baizik eta zailtasun bat agerian utzi, zailtasun hori gabe ezin baita inolako “nirik” agertu.

Zailtasun horrek dimentsio jakin bat hartzen du ikuspegi psikoanalitikotik begiratzen badiogu. Hizkuntzan “niaren” iluntasuna ulertzeko egin ditudan saiakeretan, psikoanalisisira hurbiltzeko joera izan dut *Gender Trouble* argitaratu nuenetik. Esanen nuke psikearen teoria boterearen teoriatik polarizatzeke ahalegin ohikoak kontrako eragina duela, zeren eta generoaren molde sozialak zapaltzaileak baitira, hein batean, sortzen dituzten zailtasun psikikoen ondorioz. Foucault eta psikoanalisisa batera zer kasutan pentsa daitezkeen hausnartu nahi izan nuen *The Psychic Life of Power* (Stanford, 1997) liburuan. Psikoanalisisa erabili izan dut, halaber, performatibitatearen ikuspuntuak noizean behin hartu ahal izan duen boluntarismoari gainjartzeko, horrek ekintzaren teoria orokorrago bat ahultzen utzi gabe, betiere. *Gender Troubleri* egin dizkioten interpretazio batzuek diote generoa asmakuntza propio hutsa dela edo aurkezpen generodun baten esanahi psikikoa zuzenean bere kanpoaldearekin interpretatu ahal dela. Bi jarrera horiek urteekin zehaztu behar izan dira. Gainera, batzuetan, nire teoria performatibitatea zerbait linguistikoa dela esatearen eta teatralizat hartzearen artean dabil, joan-etorrian. Azkenean, ondorioztatu dut bi interpretazioak nahitaez loturik daudela, kiasmo bidez edo, eta hizkuntza-ekintza botere-eredu gisara berradierazteak bi noranzkoetan jartzen duela arreta, bai antzerki bai hizkuntza dimentsioetan. *Excitable Speechen* arrazoitu nuen diskurtso-ekintza aldi berean dela zerbait egina^[1] (beraz, teatrala, jendaurrean aurkezten dena eta interpretazio mende dagoena) eta zerbait linguistikoa, eta solas linguistikoekin duen lotura implizituaren bidez efektu multzo bat sortzen duela. Diskurtso-ekintzaren teoria linguistiko bat gorputzaren keinuekin nola erlazionatzen den jakin nahi badugu, aski da kontuan hartzea diskurtsoa bera ondorio linguistiko zehatzak dituen gorputz-ekintza dela. Horrela, bada, diskurtsoa ez da gorputz adierazpenarena ala hizkuntzarena bakarrik, eta diskurtsoaren hitza eta ekintza izaera nahitaez da anbigua. Anbigutasun horrek eragina du homosexualitatearen aitortza publikoaren praktikan zein hizkuntza-ekintzaren botere matxinoan, eta

eragina du, baita ere, hizkuntzan, bai gorputz bidezko sedukzioaren bai min egiteko mehatxuaren baldintzatzaile gisa.

Orain liburu hau berridatzi beharko banu gaurko egoerara ekarriz, transgeneroari eta sexuartekotasunari buruzko hausnarketa bat gehituko nioke, eta azalduko nuke bi diskurtso motetan genero dimorfismo ideala nola gauzatzen den eta zeintzuk diren gai horiek kirurgia ebakuntzarekin dituzten lotura anitzak. Arrazako bihurturiko sexualitatearen inguruko eztabaida bat ere gehituko nioke, eta, zehazki, azalduko nuke mestizajearen (eta arrazen arteko sexu-harremanen erromantizazioaren) aurkako tabuak funtsezkoak direla generoak hartzen dituen molde naturalizatu eta desnaturalizatuentzat. Espero dut gutxiengo sexuak identitate kategoria sinpleak gaindituko dituen koalizioa osatuko dutela, bisexualitatearen estigma bertan behera utziko duen eta gorputz-arau baztertzailak ezartzen duten bortizkeriaren aurka borrokatu eta hura desegingo duen koalizioa. Nahiko nuke halako koalizio batek oinarri izatea bai sexualitatearen konplexutasun menderaezina bai botere diskurtsibo nahiz instituzionala duten hainbat dinamikatan sexualitateak duen inplikazioa. Ez nuke desioko, gainera, inork berehala hierarkiari boterea murriztu eta horren dimentsio politiko emankorrei uko egin nahi izatea. Jakin badakit gutxiengo sexual bateko kide izateagatik aintzatespena jasotzea eginkizun zaila dela legearen, politikaren eta hizkuntzaren diskurtso menderatzaileen baitan, baina oraindik ere uste dut aintzatespen hori bizirauteko behar-beharrezkoa dela. Identitateak kontra egiten diogun boterearen tresna bihurtzeko duen aukerak beti mehatxatuko du identitate kategoriak mobilizatzea, politizazioa helburu. Hori ez da, ordea, identitatea ez erabiltzeko arrazoi bat, ezta identitateak gu ez erabiltzeko arrazoi ere. Ez da botereak purifikatutako jarrera politikorik, eta, agian, ezpurutasun horrek berak sortzen du ekintza gaitasuna, erregimen arautzaileen balizko etenaldi eta erabateko aldaketa gisa. Alta, “irrealtzat” jotzen diren horiek errealari eusten diote oraindik ere, adostasunez eta zinez eutsi ere, eta ezusteko performatibo horrek hil ala biziko ezegonkortasuna sortzen du. Beraz, liburu honek xede zuen talde-borroka baten bizitza kulturalaren atal izatea; talde-borroka horrek nolabaiteko arrakasta zuen, eta jarraituko du izaten, bazter sexualetan bizi edo bizitzen saiatzen diren horiek bizitza bizigarria lortzeko aukerak hobetzeko borrokan.

Judith Butler
Berkeley, Kalifornia
1999ko ekaina

[1] Jatorrizkoan *performed*, “antzeztu” eta “egin” adierak dituena, besteak beste.